Uchwała Nr V/26/2016
Rady Gminy w Markusach
z dnia 29 czerwca 2016 roku

w sprawie uchwalenia 3- letniego Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Markusy na lata 2016 – 2018.

Na podstawie art.18 ust.2. pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym /tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 446/ oraz art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 575), Rada Gminy M a r k u s y uchwala , co następuje:

§ 1

Uchwala się na lata 2016 – 2018 Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Markusy stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Markusy.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr V/26/2016
Rady Gminy Markusy
z dnia 29 czerwca 2016 roku

3- letni Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Markusy na lata 2016 – 2018

Wstęp

Rodzina to najważniejsza grupa społeczna, to pierwotne środowisko wychowawcze człowieka. Według Jana Szczepańskiego autorytetu w dziedzinie socjologii, przewodniczącego Międzynarodowego Stowarzyszenia Socjologicznego (ISA), rodzina to „grupa złożona z osób połączonych stosunkiem małżeństwa i stosunkiem rodzice-dzieci". W jej ramach odbywa się proces kształtowania osobowości dziecka, jego tożsamości i postaw. W rodzinie człowiek nabywa podstawowe umiejętności, uczy się tego, jak pokonywać życiowe trudności, współdziałać z innymi ludźmi. Rodzina przygotowuje człowieka do samodzielnej egzystencji, wprowadza go w dorosłe życie. Rodzina powinna być najbardziej stabilnym punktem odniesienia w doświadczeniu dziecka oraz źródłem zaspokajania jego potrzeb w sferze psychicznej i socjalno - bytowej.

Rodzina z założenia powinna spełniać w życiu człowieka szereg istotnych funkcji m.in.: prokreacyjną (zapewnienie ciągłości społeczeństwa), ekonomiczną (zapewnienie bytu oraz niezbędnych dóbr materialnych), opiekuńczą (zapewnienie poczucia bezpieczeństwa członków rodziny), wychowawczą i socjalizacyjną (mającymi na celu ukształtowanie młodego człowieka).

Prawidłowo funkcjonująca rodzina troszczy się o zaspokojenie potrzeb dziecka, w miarę jak dziecko rośnie uczy je jak zaspokajać je samodzielnie, dziecka nie chroni się w sposób nadopiekuńczy, albo niewystarczający, ale w taki, w którym są chronione przed poniżającym zachowaniem innych, wspierane w konstruowaniu własnych granic. W prawidłowo funkcjonującej rodzinie dziecko jest cenne przez sam fakt, że się urodziło. Cenność ta przejawia się w tym, że rodzina nie ceni żadnego innego członka rodziny lub żadnej osoby spoza, bardziej niż swojego dziecka. Dzieci czują, że są cenione i to daje im podstawę do poczucia własnej wartości. Dzieci są bezbronne i muszą podlegać ochronie udzielanej im przez rodziców. Niedoskonałość jest częścią natury, w rodzinie funkcjonalnej jej członkowie wiedzą, że nikt nie jest doskonały. Rodzice akceptują fakt, że sami popełniają błędy i wiedzą, że muszą być odpowiedzialni za swoje niewłaściwe zachowanie. Jeżeli dzieci popełniają błędy uczą się, jak te błędy naprawić, rodzice uczą dzieci, jak trzymać się zasad i co robić, kiedy się je złamie. W prawidłowo funkcjonującej rodzinie rozpoznaje się potrzeby dziecka, jeżeli nie można ich zaspokoić, członkowie rodziny wiedzą, gdzie zwrócić się o pomoc.

Dysfunkcjonalność rodziny jest podłożem napięć i frustracji. Może ona dotyczyć różnego zakresu zadań i może to być:

1. dysfunkcja całkowita- kompletne niepowodzenie w realizacji zadań rodziny – konsekwencją jest konieczność odebrania dzieci,
2. dysfunkcja częściowa- rodzina nie potrafi realizować pewnych zadań. Ta dysfunkcjonalność występuje, gdy w rodzinie pojawia się choćby jedno z następujących zjawisk:

a) niepowodzenia w realizacji zadań wychowawczych,
b) niepowodzenia w walce z kryzysem małżeńskim,
c) niepowodzenia związane z walką o niewykluczenie rodziny z określonego kręgu rodzinnego,
d) niepowodzenia w zaspokajaniu potrzeb dziecka, bądź też dotyczących innych zadań i sfer życia rodzinnego.

Życie dziecka w rodzinie dysfunkcjonalnej jest dla niego wielką krzywdą. Taka rodzina wymaga wsparcia instytucji. Zgodnie z art. 71 Konstytucji RP rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietnym i niepełnym, zapewnić należy szczególną pomoc ze strony władz publicznych. Zasady i formy wspierania rodzin przeżywających trudności w spełnianiu swoich funkcji, borykających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi określone zostały w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Na mocy art. 3 ust. l tej ustawy obowiązek wpierania rodzin z problemami spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz organach administracji rządowej. Proces wspierania rodziny zmagającej się z trudnościami, polegający na pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dzieci, powinien być prowadzony za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem. Realizacją zadań z zakresu szeroko pojętego wspierania rodzin i zabezpieczania ich potrzeb na terenie Gminy Markusy zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markusach. Działania podejmowane w ramach funkcjonowania Ośrodka mają na celu umożliwienie pokonania trudnych sytuacji życiowych rodzinom, które nie są w stanie przezwyciężyć ich samodzielnie, a tym samym przywrócenie im zdolności spełniania swoich funkcji. W rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej rodzin na terenie Gminy Markusy GOPS współpracuje ze środowiskiem lokalnym oraz instytucjami, działającymi w obszarze wspierania rodzin.

Podstawa prawna

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2016r. poz. 575).
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2015r., poz. 163 ze zmianami).
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz. U. z 2015r. poz. 1390).
4. Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. z 2016r., poz. 487).
5. Ustawa z dnia 25 lutego 1954 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 2082 ze zmianami).
6. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jednolity Dz.U. z 2014 poz. 382 ze zmianami).
7. Ustawa z dnia 4 lutego 2011r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (tekst jednolity Dz.U. z 2016 poz. 157).
8. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz. 446).
9. Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (tekst jednolity Dz.U. z 2016 poz. 785).
10. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016 r., poz. 224 z późn. zm.).
11. Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. z 2016 poz. 195).

Diagnoza sytuacji rodzin w gminie Markusy.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach wynika, że w latach 2013- 2015 struktura osób korzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach wyglądała następująco:

	Rok 2013	**Rok 2014**	**Rok 2015**
LICZBA OSÓB	517	495	469
W TYM DŁUGOTRWALE KORZYSTAJĄCE	330	321	328
WIEK 0-17	192	183	179
WIEK PRODUKCYJNY	303	297	265
WIEK POPRODUKCYJNY	22	15	25
LICZBA OSÓB W RODZINACH	919	856	809

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2015 dla Gminy Markusy

Powyższe dane wskazują na tendencję spadkową, co sugeruje dobry kierunek podejmowanych działań w przeszłości. Jednak w trudnej sytuacji socjalno-bytowej znajduje się nadal znaczny odsetek mieszkańców gminy, co wymaga dalszej pracy oraz podejmowania innowacyjnych metod, w szczególności w stosunku do osób długotrwale korzystających ze wsparcia, gdyż w tej grupie notuje się najniższe wahania.

Gminę Markusy zamieszkuje 4 197 osób, w tym 971 osób niepełnoletnich. Natomiast szacunkowa liczba osób którym udzielono pomocy i wsparcia (również niewymagającego decyzji administracyjnej) w 2015r wyniosła 941 *(stan: grudzień 2015r.).* Głównymi problemami, z jakimi borykają się rodziny z terenu Gminy Markusy są: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Powyższe problemy przenikają się wzajemnie i w wielu przypadkach występują jednocześnie, wpływają one na funkcjonowanie rodziny w środowisku, a także na jej funkcje opiekuńczo-wychowawcze.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach wynika, że w latach 2013- 2015 rodziny zamieszkałe w gminie Markusy korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z następujących powodów:

Powody przyznania pomocy	**Liczba osób w rodzinach**	**Liczba osób w rodzinach**	**Liczba osób w rodzinach**
Bezrobocie	689	671	627
Ubóstwo	459	667	641
Potrzeba ochrony macierzyństwa (liczba rodzin)[1]	44	43	40
Niepełnosprawności	258	276	247
Długotrwała lub ciężka choroba	208	189	170
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	59	57	40

[1]Dane w wierszu" Potrzeba ochrony macierzyństwa" dotyczą liczby rodzin

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2015 dla Gminy Markusy

Powyższe dane wskazują, że bezrobocie jest dominującym problemem w strukturze udzielania pomocy, kolejnym przeważającym powodem jest ubóstwo, które jest kwestią wtórną w stosunku do bezrobocia. Z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Elblągu wynika, że na koniec 2015r. w gminie Markusy było 319 osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP Elbląg -196 to kobiety. Najliczniejszą grupę stanowią osoby długotrwale bezrobotne w badanym okresie była to grupa 222 osób, co stanowi 69,59% ogółu osób bezrobotnych w gminie Markusy.

Liczba osób „bezrobotnych ogółem" z terenu gminy Markusy systematycznie spada, w 2013r. była to liczba 432 osób, natomiast w 2015r. ich liczba spadła do 319 osób *(dane PUP w Elblągu)*. Podobnie jest z liczbą osób długotrwale bezrobotnych, choć dynamika spadku liczby osób w tej kategorii nie jest tak dynamiczna jak ma to miejsce wśród osób „bezrobotnych ogółem", w 2013r osób długotrwale bezrobotnych było 246, natomiast w 2015r. ta liczba spadła do 222 osób *(dane PUP w Elblągu).*

Pod pojęciem osób długotrwale bezrobotnych kryją się osoby, które pozostają w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Zjawisko długotrwałego bezrobocia jest szczególnie niebezpieczne. Długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia przyczynia się do wykluczenia zawodowego i społecznego osoby bezrobotnej, a także jej dzieci (dziedziczenie bezrobocia). Kumulacja negatywnych

czynników powoduje, że rodzina bezrobotnego jest pozbawiona pozytywnej wizji życia i podlega stopniowej destrukcji. Wraz z wydłużaniem się okresu bezrobocia narastają konflikty w rodzinie. Wkład materialny bezrobotnego jest nieadekwatny do potrzeb rodziny. Bezrobotny mężczyzna, jeśli jego żona pracuje, boleśnie odczuwa tę zmianę ról, (w naszym kręgu kulturowym zarabianie na rodzinę to głównie społeczna rola męża i ojca). Niemożność jej wypełnienia rodzi złe samopoczucie, które następnie rzutowane jest na żonę i dzieci. Mężczyźni stają się bardziej agresywni, częściej też sięgają po alkohol. Z kolei pozbawione pracy kobiety najpierw odrabiają zaległości domowe, ale szybko zaczynają odczuwać skutki braku pracy, a ich stres jest tym silniejszy, im mają wyższe wykształcenie. Bezrobotny stopniowo traci swą pozycję w małżeństwie i rodzinie, obniża się jego autorytet w oczach współmałżonka i dzieci. Źle zaczynają się układać stosunki rodzice - dzieci, ponieważ rodzice nie mogą zaspokoić oczekiwań konsumpcyjnych potomstwa, w tym często ambicji edukacyjnych. Obniża się pozycja dzieci bezrobotnych w środowisku rówieśniczym, co często odbija się negatywnie na osiągnięciach szkolnych. Osoby bezrobotne doskonale zdają sobie sprawę z tej sytuacji i tym silniejsze jest ich poczucie winy. Konflikty, wzajemne żale, obwinianie się, poczucie zawodu, bezradność wobec dzieci, dla których przestaje się być autorytetem – to wszystko naraża trwałość rodziny i burzy poczucie bezpieczeństwa.

Rekomenduje się aby Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markusach w dalszym ciągu prowadził intensywne działania na rzecz aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym. Istotna jest tu prowadzona współpraca GOPS z instytucjami działającymi w obszarze ograniczenia stopnia bezrobocia oraz jego skutków takimi jak OHP, ERKON, PUP oraz ECM. Ważne jest również dalsze prowadzenie poradnictwa socjalnego, które nakierowane jest na motywację do poszukiwania zatrudnienia, wskazywanie możliwości przekwalifikowania się i wreszcie pomoc w formie kierowania do instytucji rynku pracy, a także przedstawiania ich ofert.

Jak wynika z danych własnych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w 2015r. została udzielona 40 osobom. Nierozwiązywane problemy opiekuńczo- wychowawcze rodzin mogą doprowadzić do ograniczenia władzy rodzicielskiej czy nawet jej pozbawienia, dlatego istotnym elementem pracy z rodziną jest praca nastawiona na niwelowanie patologicznych zachowań. Problemy opiekuńczo- wychowawcze rodzin mogą mieć różne podłoże, od ekonomicznego, np. frustracja spowodowana długotrwałym bezrobociem i niskim standardem życia, do kompetencji wychowawczych rodziców, a także czynników środowiskowych. Istotnym elementem pracy socjalnej z rodziną jest odpowiednia diagnoza problemu, od niej

zależy jakie narzędzie zostanie użyte do poprawy sytuacji rodzin. W celu zapewnienia odpowiedniego standardu pracy z rodzinami dysfunkcjonalnymi należy kontynuować zatrudnianie trzech Pracowników socjalnych oraz zwiększyć zatrudnienie o jednego Asystenta rodziny. Należy również kontynuować współpracę z instytucjami działającymi w obszarze wspierania rodziny. Współpraca, wymiana informacji oraz konsekwencja w działaniu są kluczem do poprawy sytuacji rodzin wymagających pomocy i wsparcia.

Zasoby instytucjonalne w obszarze wspierania rodziny na terenie gminy Markusy:

1. Samorząd terytorialny.
2. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
3. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
4. Szkoły działające na terenie gminy Markusy.
5. Parafie i związki wyznaniowe.
6. Biblioteki.
7. Lekarz rodzinny i Pielęgniarki środowiskowe.
8. Kuratorzy sądowi.
9. Organizacje pozarządowe.
10. Świetlice, Przedszkole.

Odbiorcy programu.

Gminny Program Wspierania Rodziny skierowany jest do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a także rodzin, którym została odebrana lub ograniczona władza rodzicielska.

Cel programu.

I. Cel główny.

Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a także rodzin, którym została odebrana lub ograniczona władza rodzicielska.

II. Cele szczegółowe i działania.

1. Zapobieganie marginalizacji rodzin.

Działania:

- Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej z pomocy społecznej, świadczenia wychowawczego (program 500+) oraz świadczeń rodzinnych i świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego.

- Wspieranie rodziny poprzez prowadzenie działań i tworzenie warunków sprzyjających prawidłowemu wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

- Podejmowanie działań interdyscyplinarnych w celu zapobiegania sytuacjom kryzysowym.

- Poradnictwo i praca socjalna świadczona przez pracowników GOPS w Markusach

- Poradnictwo specjalistów zatrudnionych w instytucjach działających w obszarze wspierania rodzin.

- Świadczenie pomocy w postaci posiłków w ramach programu ,,Pomoc państw w zakresie dożywiania".

- Pośredniczenie w przekazywaniu żywności rodzinom najuboższym.

- Udzielanie dzieciom i młodzieży z rodzin dotkniętych ubóstwem stypendiów

i zasiłków szkolnych.

- Zapewnienie rodzinie wsparcia i pomocy Asystenta rodziny.

- Umożliwienie powrotu dzieciom z pieczy zastępczej do rodzin

Biologicznych.

- objęcie opieką psychologiczną, pedagogiczną i innych specjalistów członków rodziny będącej w kryzysie lub zagrożonej kryzysem.

- wsparcie instytucjonalne rodzin dysfunkcjonalnych.

2. Monitorowanie sytuacji rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych.

Działania:

- Monitorowanie sytuacji rodzin przez pracowników socjalnych.
- Współpraca instytucji działających w obszarze wspierania rodziny.
- objęcie przez placówki oświatowe dzieci pomocą pedagogiczną i psychologiczną.
- współpraca z innymi instytucjami świadczącymi pomoc na rzecz rodzin np. Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Policją, sądami, kuratorami itp.

3. Zapobieganie niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży, minimalizowanie występowania tych zjawisk w przypadku, gdy wystąpiły.

Działania:

- Pomoc w zapewnieniu dzieciom wypoczynku w okresie wolnym od nauki szkolnej oraz organizowanie wolnego czasu.
- Tworzenie i realizowanie programów i projektów dla dzieci z rodzin zagrożonych niedostosowaniem społecznym.
- Organizowanie szkoleń, wykładów, prelekcji, spektakli dla rodziców, dzieci i młodzieży oraz innych działań z zakresu profilaktyki w zapobieganiu uzależnieniom, cyberprzemocy, agresji, radzenia sobie ze stresem i innych.
- Organizowanie dodatkowych zajęć dydaktyczno- wychowawczych dla uczniów z trudnościami.
- Prowadzenie zajęć w świetlicach.
- Udzielanie wsparcia pedagogicznego uczniom.

4. Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców z zachowaniem priorytetu prorodzinnych form opieki zastępczej.

Działania:

- Zagwarantowanie dzieciom i młodzieży właściwych warunków opiekuńczo-wychowawczych poprzez umieszczenie w placówkach opieki najbardziej zbliżonych do środowiska rodzinnego lub formach instytucjonalnych odpowiednio do diagnozy dziecka, na czas kryzysu rodziny naturalnej.
- Reintegracja rodziny poprzez ponowne podjęcie funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez rodzinę naturalną dziecka po przezwyciężeniu problemów życiowych, stanowiących przyczynę umieszczenia dziecka poza rodziną.

Realizatorzy programu.

Program realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markusach przy udziale partnerów:

1. Samorząd terytorialny.
2. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
3. Szkoły działające na terenie Gminy Markusy.
4. Parafie i związki wyznaniowe.
5. Biblioteki.
6. Lekarz rodzinny i Pielęgniarki środowiskowe.
7. Kuratorzy sądowi.
8. Organizacje pozarządowe.
9. Świetlice, Przedszkole.
10. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Elblągu.
11. Placówki Opiekuńczo-wychowawcze.
12. Gminny Zespół Interdyscyplinarny z Markusach.
13. III Rewir Dzielnicowych w Gronowie Elbląskim.
14. Sądy.

Źródła finansowania

- budżet gminy,
- budżet państwa,
-środki pozyskane z funduszy zewnętrznych, w tym: rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych.

Monitorowanie

Program będzie koordynowany przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markusach. W ramach jego realizacji będą gromadzone informacje, które pozwolą na ocenę postępów, wskażą dalsze potrzeby i zrekonstruują działania, które mają dać informację zwrotną, pozwalającą na określenie i wprowadzenie dodatkowych zmian w programie. Wskazana jest stała współpraca pomiędzy instytucjami, organizacjami, fundacjami i stowarzyszeniami w celu zapewnienia najlepszego efektu podjętych inicjatyw.

Gminny Program Wspierania Rodziny jest dokumentem otwartym i długofalowym. Będzie podlegał ewaluacji i monitoringowi w zależności od występujących potrzeb rozpoznawanych i ustalanych przez podmioty zajmujące się problemami rodziny.

Ewaluacja będzie miała charakter usprawniający i wskazujący kierunki ewentualnych zmian w zapisach programowych. Pozwoli ona na sprawdzenie efektywności i skuteczności przyjętych założeń oraz sposobu wydatkowania środków przeznaczonych na ich realizację. Monitoring pozwoli na analizę i ocenę zebranych informacji i planowanie dalszych działań oraz doskonalenie dotychczas ustalonych. W terminie do dnia 31 marca każdego roku przedstawiane będzie Radzie Gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny. Natomiast instytucje realizujące program w terminie do końca lutego każdego roku przekażą informację z jego realizacji do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach.